



İLÂHİ ADALET

Hayat Büyük Ressamlar Ansiklopedisi: 9

Michelangelo

Devrin en güçlü ressam ve heykeltıraş olan Michelangelo'nun eserlerinde insanlar ruhça da, vücutça da kuvvetli kimselerdir. Hiç bir sanatçı muhayyilesi ruh sağlamlığı ile gövde gücünü onun kadar ustaca belirtememiştir.



On altıncı yüzyıl başlarında bir gün, Floransa'da sokak ortasında iki adam Dante'nin bir mısraı üzerinde tartışmaya girişmişlerdi. Eflatun Komedi'de geçen bu mısraa ikisi de başka başka anlam veriyorlardı. Tartışma uzadı, uzadı. İki arkadaş, kavga edecek hale geldiler. O sırada yanlarından kalkarak diyaloga, kısa boylu, yemepiri burunlu biri geyirdi. İki adaman uzun boylu, yakışıklı bir genç olanı, hemen ona döndü:
— İhtarı dedi, bir dakikanızı rica edeceğim. Dante'nin bir mısraı üzerinde bir türlü anlaşmıyoruz. Sizin bu pair üzerine geniş bilginiz olduğunu biliyoruz... Ben de Dante'yi çok severim...
Kendisine «İhtarı» diye hitap eden kısa boylu, perçinli kıkırtı adam, yemek borunu büsbütün yamutarak, genç adama küçümsenmiş gibi taktı:
— Sen mi? dedi. Sen daha heykel dökmeyi bile bilmiyorsun. Bir at heykeli yaptın, sonra dökmedin...
Sonra yürüyüp gitti.

LUTFEN ÇEVİRİNİZ



FALCI KADIN



KUTSAL AILE

Bu küçük olay aradan geçen yüzlerce yıldan bugüne kadar elbette ki unutulup giderdi. Bugün bunun sözünü ediyorsak, o üç edemden ikisinin insanlığın uzun hikâyesi içinde, sanat tarihinde adları unutulmayan kişilerden oluşmaktadır: Dante'nin bir mısraı üzerine arkadaşıyla tartışmaya tutuşan genç adam ünlü ressam Leonardo Da Vinci'di, ona burun kıvrınan «üstet» de, ondan yirmi üç yaş büyük olan Michelangelo.

Michelangelo ötenden beri Leonardo'yu sevmezdi. Floransa sanat çevresinde genç ressam

herkes hayran olurken, üstadın onu küçük görmesi için hiç bir sebep yoktu. Bu, olsa olsa kışkırtıcıları ileri gelebilirdi. O gün onun «heykel dökmesini bilmediğini» yüzüne karşı söylemesi de haksız bir zarfıydı. Mesele- nin aslı şuydu:

Leonardo Da Vinci, Milano Dükü'nün babasının at üzerinde bir heykelini yapacaktı. Bunun harikulade bir şey olmasını istiyordu. Önce, şahlanmış bir at yapmayı düşündü. Yalnız, hesap edince, bunun zorluğunu anladı: Tunç heykelin bütün ağırlığını atın arka ayakları üzerine nasıl

verebilirdi ki? Bundan vaz geçti. Bu sefer çok muazzam bir heykel yapmayı düşündü. Modelini hazırladı: Atın yüksekliği sekiz metreye yakındı. Şimdi de bu heykeli tunçtan dökmenin zorluğu ortaya çıkmıştı. Hesap etti: Bu iş için sekiz ton maden istiyordu. Bu yüzden, heykel dökülemeden kaldı. Model heykel çatonun önüne konuldu. Bir savaşta Dük yenilip de Fransızlar Floransa'yı alınca, Fransız askerleri sekiz metre boyundaki bu muazzam heykeli hayran kaldılar, ama sanat değerini anlayamadılar. Bu dev boyu at, atış talim-

lerine güzel bir hedef oldu, en sonunda da parçalanıp gitti.

Michelangelo'nun bir sanatçıya bile burun bükmesi belki de burnunun biçimsizliğinden geliyordu. Bu yamuk, kırık burnun da bir hikâyesi vardır:

Küçük Michelangelo yaramaz, hıyarı, nobran bir çocuktur. Arkadaşlarıyla hiç iyi geçemez, hemen her gün kavgaya ederdi. İşte, bir gün gene bir arkadaşına ağır bir lakırdı söylemişti. Bu lakırdının altında kalmayacak, ondan daha ırice bir çocuktur. Michelangelo'nun suratına bir yumruk salladığı gibi onun burnunu

KUTSAL AILE



İLÂHİ ADALET (Detay)

kırdı. Michelangelo bu kaba davranışının cezasını ömrünün sonuna kadar yüzünde taşıdı.

Michelangelo Buonarroti 6 mart 1475'te Floransa'da Caprese'de doğmuştu. Babası hâkimi ama, bilgi gerevesi çok dardı. Çocuklarını pek görgüzü, bilgisiz büyütüştü. Yalnız oğullarından biri, kardeşleri gibi kaba, heylaz olmakla birlikte, uyusuk olmamak bakımından onlardan ayrıyor, canlılığı, cin bilgiliği, hırsı, yaramazlığı kadar varıyordu. Öte yandan, çok hassas bir çocuktu; yalnız, bu hassaslığı da bütün ölçülerini aşmıyor, sınırlılık derecesine varıyordu. Bu da, kendisini ypratıyor, çayresindeki bezziriyordu. Ayrıca, yarıradılış bakımından hastalıklı bir çocuktu. Annesi de zavallı, hasta bir kadın olduğu için, Michelangelo sütine elinde büyüştü.

Michelangelo beş, altı yaşlarında resme karşı bir eğilim göstermeye başladı. Bu, babasının hiç de hoşuna gitmemişti. Oğlunun bu merakını körilemek için elin-

den geleni yaptı. Ama, dediğimiz gibi, Michelangelo hırçın bir çocuktur, babasını dinlemedi, eline geçen kâğıtları çizmekte, boyamakta ayak diredi. En sonunda, birçok sanatçının babası gibi, Sinyor Buonarroti de, «Ne halli varsa görsün!» gibilerden, onu alıp götürdü, Ghirlandaio'nun resim dershanesine yazdırdı. Michelangelo on üç yaşındaydı. Çocuklar, hocaları başlarında, kilseleri geziyorlar, duvar resimlerini kopya ediyorlardı. Michelangelo bunlar arasında kendini hemen gösterdi. Öteki çocukları onu kıskanıyorlardı. Kıskanıklıkça da Michelangelo'ya bir bôbürlenme, bir kendini beğenmişlik geliyordu. Artık büsbütün geçimsiz, hoyrat, aksi bir çocuk olmuştı. Burnu da o günlerde kırılmıştı.

Öteden beri güzel bir çocuk değildi; hele burnu kırılıp yüzü biçimsizleşince, ona büsbütün bir aşşılık duygusu geldi. Delikanlılığın ruhi bunlımları onda bu yüzden daha da şiddetli oldu. Ara sıra çilgınlığa varan öfkelere kapılıyor, herkesi kasıp kavuru-

yordu. Hocası da onunı zanaatçı olarak görmüştü.

Günlerden bir gün, Floransa Dükü Lorenzo De' Medici, Ghirlandaio'ya haber göndererek, «en istidatlı öğrencilerinden ikisini» Medici bahçelerindeki heykelleri incelemeye davet etti. Bu öğrenciler sarayda yatıp kalkacaklar, orada sanat incelemelerinde bulunacaklardı, Ghirlandaio, huysuz öğrencisini başından atacağı için buna pek sevinmişti...

Michelangelo, Floransa'da üç yıl hayatının en zevkli günlerini yaşadı. Kendisi için yeni bir sanat ufku açılmıştı. Şimdiye kadar gördükleri hep ortaşş resimlerinin dihi konular üzerine işledikleri, hemen hemen hepsi birbirinin bezzeri olan tablolarıydı. Medici'lerin bahçelerinde ise eski Grek, Roma heykelticilerinin insanı konu olarak ele almış, anlamı evrensel eserleri doluydu. Genç ressam bu güzellikleri yakından inceleyip, yavaş yavaş onların sanat sınına ulaşıyordu.

Bahçede taşlar da vardı, Lorenzo'ya yeni bir kütüphane yapmak için taş yontuyorlardı. Meraklı çocuk bunları da büyük bir ilgiyle seyrediyordu. Baka baka, keskinin nasıl kullandığını, taşın nasıl yonulduğunu öğrendi. Bir gün de kendisi çekiçle keskiyi aldı, bir taşın başına geçti.

Birkaç gün sonra Dük bahçesinde dolaşırken, Michelangelo'nun yaptığı heykeli gördü. Uzun uzun baktıktan sonra güldü.

— Bir yaşlı adam heykeli yapmışın, ama işleri tamam. Yaşlıların diğleri ekzik olur, dedi.

Bir süre sonra Dük aynı heykeli bir diğ ekzik gördü. Yalnız, diğ kırıldığı yerde, diğ etinde, bir de oyuk açılmıştı. Genç heykelticinin bu inşilığı Dük'ün hoşuna gitti. Demek ki bu, kıllı kırk yaran bir çocuktur. Ondan sonra Dük Michelangelo'yu sarayının kadrosuna aldı.

Genç heykeltıraş sarayda el üstünde tutuluyordu. Ona al peletrin verilmiş, kesesi de altınla doldurulmuştu. İstedığı gibi para harcayabilecek, saraydaki sanat koleksiyonlarını incelemekten, gönölünce çalışmaktan başka bir şey düşünmeyeycekti. O kadar da zorlu bir çalışma ateşine kapılmıştı ki, yemek yemeyi unuttuğu çok oluyordu. Yakınları, arkadaşları bundan dolayı tasalanıyorlar «Böyle giderse ölü...» diyorlardı.

Michelangelo ölmedi, seksen dokuz yaşına kadar yaşadı; oandan da üstünü, ölmeyiz arasına katıldı. Bu seksen dokuz yıllık ömür sanılacağı gibi pek rahat, zorluksuz da geçmiş değildir:

Bir kiş boyunca soğuk bir odada çalışmış, boyalar sıcaktan bozulmasını diye odada en ufak bir ateş yakılmamıştır. Dört yıl sırt üstü yatarak çalışmış, tavana yaptığı resmin boyaları yüzüne, gözüne akmıştır. Elinde aylarca çalışsa bitiremeyeceği kadar iş varken bir keresinde on beş heykelticinin yapımını daha üzerine almış, yitmeden, yemeden, içmeden, uyumadan çalışmıştır. Ev kadar büyük bir işit üzerinde çalışırken bunun işine konulacak kırk hey-

O, çok muazzam fikirlerin ardından sürüklenir, bunların nasıl gerçekleştirilebileceğini düşünmeden işe koyulur, sonra da tam anlamıyla insan gücünün üstünde bir çalıışmayla işin üstesinden gelir.

Yarındaki, sayıları çoğu vakit yirmiyi geçen kalfaları, resim, heykel öğrencilerini de kendisi gibi çalıştırır, kendi gücünden onlara da aşşılırcı. Onun resim, heykel, mimarlık alanında yapamayacağı şey yoktur. Bugün bile akıllara durgunluk veren muazzam eserler meydana getirmiştir.

Michelangelo uzun ömürü boyunca Roma'da, Floransa'da, Bologna'da, daha birçok yerlerde kralın, prensesinin, düklerin saraylarında yaşadı. Her yerde bir masal kahramanı, insan zekasına bürünmüş bir dev olarak karşılandı. Ruhundaki güçlülük eserlerinde de görölüyordu. Leonardo Da Vinci, İtalyan Renaissance devrinin en ince ressamı, heykelticisiye, Michelangelo o devrin en güçlü ressamı, heykelticisidir. Onun resimlerinde, heykellerinde insanlar sağlam yapılı, ruha da, vücutta da güçlü, kuvvetli kimselerdir. Buna en güzel örnek olarak önlü «Musa» heykeli gösterilir. Hiç bir insan muhayyilesinin ruh sağlamlığıyla gövde gücünü bu derece belirtmeyeceği ileri sürülür. Michelangelo'nun, bu heykeli bitirdikten sonra, karşısına geçip: «Ey Musal Konuşsana, ne konuşuyorsun?» diye haykırdığı da söylenir.

Michelangelo'nun resim sanatının şaheseri Vatikan'daki Sistina Kilisesinin kubbesine yaptığı «Dünyanın Doğuşu» adındaki muazzam tablodur. Dört yıl arka üstü yatarak yaptığı tablo budur.

Michelangelo evlenmemiş, hayatını ancak kendisiyle sanatı arasında bölüşmüştü. Onun hayatındaki tek kadın Vittoria Colonna adında bir şairdir. Büyük sanatçı onunla tanıştığı zaman altmış üç yaşındaydı. Vittoria elline ne yaklaşmış bir kadındı. Michelangelo da gençlik yıllarında şiiir yazmış sonradan bırakmıştı. Vittoria Colonna ona şiiir sevgisini yeniden aşıladı. Aralarında derin bir arkadaşlık, asil bir sevgi, ruh beraberliği kuran iki sanatçı, 1564'te Vittoria ölüncüye kadar birbirlerine bağlı kaldılar. Michelangelo önlü şiiirlerini bu arkadaşlık havası içinde yaratmıştı. Vittoria öldüğü zaman Michelangelo şöyle dedi: «Onu son gördüğümde elini öpeceğime alından, yanğından öpmediğime yandığım kadar hiç bir şeye yannamışımdır.»

1554'te, seksen yaşına bataraken bir şiiirinde şöyle diyor:

**Firtınalı bir denizden hayatım
Cılız bir tekne gibi girdi
limana...**

Ondan sonra on yıl daha yaşadı. 1564 şubatında bir gün akşam doğru yapaşılız öldü. Niçin evlenmediğini sorarlara: «Şu benim sanatım eş olarak bana yeter de artar bile. Boyuna onunla didiniyorum. Benim çocuklarım, arkamda bırakacağım eserlerim olacak. Pek değerleri yoksa bile beni onlar yatacak.» dardı.